

Kringloop regionaal sluiten in Overijssel

De landbouw in een gebied zelfvoorzienend én economisch rendabel maken. Dat is de ambitieuze doelstelling van het project Echt Overijssel!. Daarmee willen de projectpartners een stap verder zetten in het sluiten van kringlopen op regionaal niveau en tegelijk de biodiversiteit in de landbouw vergroten.

De biologische koeien op praktijkcentrum Aver Heino eten nu nog internationaal. In 2007 was slechts 35 procent van de grondstoffen in het mengvoer van Nederlandse oorsprong. De rest kwam voornamelijk uit voormalige Oostbloklanden en voor 15 procent uit Azië. De biologische varkens op Praktijkcentrum Raalte kregen zelfs maar 5 procent Nederlands voer. Dat moet anders kunnen, vinden beide praktijkbedrijven. Ze willen hun grondstoffen meer regionaal gaan betrekken. Daarvoor hebben ze zich aangesloten bij Echt

Overijssel!, een nieuw project dat de regio meer zelfvoorzienend moet maken en gefinancierd wordt door de provincie Overijssel, de ministeries van VROM en LNV en de Europese Unie.

De initiatiefnemers van het project willen regionale samenwerking bevorderen, niet alleen tussen boeren, maar ook met restaurants, recreatiebedrijven en natuurbeheerders. Regionale samenwerking maakt het mogelijk om (nutriënten)kringlopen te sluiten. Bovendien verlaagt het het indirecte energieverbruik omdat minder transport

De projectpartners

Stichting Dianthus is een samenwerkingsverband van agrarische bedrijven en partijen op het gebied van natuur, landschap en toerisme in het Overijsselse Vechtdal. Ze willen het cultuurhistorische landschap in het Vechtdal behouden en de productie van Vechtdalproducten stimuleren. Natuurmonumenten worstelt met de vraag hoe inkomsten te halen zijn uit de productie van natuur. In Overijssel heeft Natuurmonumenten samen met Dianthus het voorstel gedaan om op cultuurhistorisch waardevolle akkers weer graan te verbouwen met ruimte voor akkerkruiden en fauna als de veldleeuwerik en de patrijs. Met de teelt van meer soorten akkerbouwgewassen neemt de diversiteit aan akkers toe en wordt het landschap beter beleefbaar, zo is de gedachte. Daarnaast moet de graanteelt de beschikbaarheid van onder andere (bak)tarwe voor de regionale voedsel- en/of voerproductie vergroten.

Wageningen UR heeft in Overijssel twee biologische praktijkcentra: Aver Heino met melkvee en Raalte met varkens. Aver Heino en Raalte vervullen in de regio een belangrijke functie als kenniscentra voor de landbouw en zijn nauw betrokken bij het hele gebiedsproces.

van veevoergrondstoffen, mest en voedsel nodig is. Meer zelfvoorziening vraagt ook om meer diversificatie in de verbouwde gewassen, wat weer bijdraagt aan het vergroten van de agrobiodiversiteit.

>> Projectpartners met verschillende insteek

In het project werken partijen met een verschillende insteek samen (zie ook kader). Stichting Dianthus heeft al ervaring met de verkoop van regionaal geproduceerde producten, maar loopt er tegenaan dat echt duurzame producten ook economisch rendabel moeten zijn en nieuwe samenwerkingsverbanden vereisen. De Vereniging Natuurmonumenten is op zoek naar nieuwe manieren om het beheer van natuurterreinen rendabel te maken. Wageningen UR ten slotte, werkt sinds jaar en dag in de regio en is betrokken bij onderzoek naar het sluiten van kringlopen op biologische bedrijven. Tot nu toe richt de praktijk zich vooral op één-op-één koppelingen tussen een akkerbouwer en een veehouder, volgens het principe voer voor mest. Deze koppeling is echter vaak niet rendabel genoeg. Voor alle drie de projectpartners geldt dat samenwerking in groter verband, met verbreding naar natuur en streekproducten een oplossing kan bieden.

>> Hoe het kan zijn

Hoe de regionale zelfvoorziening er uiteindelijk uit moet komen te zien, is nog onduidelijk voor Echt Overijssel!. De projectpartners willen dat verder uitwerken samen met de agrarische ondernemers, het overige bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Als eerste stap worden dan ook alle partijen en personen die van belang zijn voor het halen van het einddoel, bij elkaar gebracht en uitgedaagd mee te denken over het concept. Iedereen is welkom, zegt Ina Pinxterhuis, projectleider van Echt Overijssel! en werkzaam bij Wageningen UR.

In welke mate het uiteindelijke doel in de vierjarige projectperiode bereikt wordt, hangt af van wat voor nieuwe wegen alle partijen met elkaar vinden om regionale kringlopen te sluiten. Bovendien speelt mee welke agrarische bedrijven mee willen doen. Deze bedrijven worden momenteel geworven. Het kan zijn dat alleen biologische bedrijven zich melden die al weinig overschot aan stikstof en fosfaat op hun bedrijf hebben en veel doen aan natuur- en landschapsbehoud. In dat geval is de startsituatie compleet anders dan wanneer ook gangbare boeren zich melden die in de loop van het project willen omschakelen naar biologisch. Daarom gaat het projectteam na de werving eerst de Ausgangssituatie vastleggen, bijvoorbeeld hoeveel voer regionaal wordt geproduceerd, hoe de mineralenbalansen zijn en hoe hoog het energieverbruik is. Aan

de hand daarvan worden concrete doelen uitgewerkt, zoals met hoeveel hectare de biologische teelt moet toenemen en hoeveel voer en mest uit de regio moeten komen.

'Het is de bedoeling dat de deelnemers zelf "eigenaar" van het plan worden', vertelt Pinxterhuis. 'Dat ze zelf hun nek uit willen steken om gedurfde stappen te zetten. En dat ze dat met elkaar willen doen. Want alleen door samen te werken kunnen ze erin slagen nieuwe producten te ontwikkelen om het sluiten van de kringlopen en het behoud van de natuur en het landschap te bekostigen. Mensen moeten echt voor de samenwerking willen gaan.'

>> Netwerken

Na de inventarisatie van de Ausgangssituatie en nadere uitwerking van het einddoel gaat het team van Pinxterhuis kijken welke stappen nodig zijn om dat einddoel te gaan halen. De bedrijven kunnen die stappen individueel zetten en/of er in netwerken verder aan werken. De projectpartners willen namelijk de vorming van netwerken stimuleren, waarin de deelnemers – van boeren tot maatschappelijke organisaties en andere bedrijven – een onderwerp verder uitdiepen. Welke onderwerpen aan bod komen hangt af van de interesse van de deelnemers. Alleen de graanteelt staat al vast, omdat dit onderwerp aansluit bij de wens van Natuurmonumenten en Dianthus voor meer graanteelt in de regio, en omdat graan nodig is als veevoer.

De kunst is om het einddoel steeds als inspiratie te gebruiken voor wat nu aan eerste stappen te zetten is. Die eerste stappen kunnen dan als een soort vliegwiel het proces verder op gang brengen en versterken, hoopt Pinxterhuis. Voorzichtige stappen voorwaarts zullen het enthousiasme van deelnemers verhogen, waarna het proces niet meer te stoppen is. De deelnemers zullen dan net zo lang doorgaan tot ze echt zelfvoorzienend zijn.

Promotie van Echt Overijssel! tijdens de Biovak-beurs begin dit jaar.

